

2000.12.23.

Bölcsekedés a bölcsességről

Eörsi István

Új évezred küszöbén az idős ember tüdejére szívja mélyen a levegőt. Egy évezredet túlélte, mégsem lehet biztos abban, hogy a következőt is sikerül túlélnie. Ez a törekvése több bölcsességet kíván, mint amennyire eddig szüksége volt.

Az idős ember még fiatal korában azt tanulta, hogy lelassíthatja az idő sodrát, ha tiszteli a bölcs arany szabályt: „Mindig az erősebb kutyáé a kutyakisasszony.” Akkoriban még imponált a mondásban rejlő határozottság és valóságismeret, de egy idő múlva megkérdezte magától, hogy a gyengébb kutyák kevesebb joggal vágynak-e gyengédségre; és hogy a kutyakisasszonyokat csupán az erő vonzza-e. Egyszer letért a bölcsesség útjáról, mert elfogta a kétely. Megkérdezte magától, hogy tetszik-e neki az említett arany szabály, és azt kellett felelnie, hogy: „Nem.” Ezért becsukták egy nagy dobozba, és azt mondták neki, hogy gondolkodjon.

Az idős ember, még fiatalon, teljes szellemi erejét mozgósította a dobozban, hogy magáévá tegye a bölcsesség arany szabályát. Úgy okoskodott, hogy az erősebb kutya diadala harmonizál a természet törvényeivel, azokkal az erőkkel, amelyeknek engedelmessé válnunk, ahányszor eszünk és alszunk. Pár röpké év elég volt ahhoz, hogy újra bölcsnek érezhesse magát. Úgy érezte, hogy a világ látványa most már boldogsággal töltené el. Átlukasztotta dobozát és kikukucskált a szabadba. Odakint sírkertet látott, őszi fákat, és az egyik síron két egymást szerető kutyát. Elmerült gyönyörűségük látványában, ám egyszer csak befutott a képbe egy erőteljes duzzadó kan kuvasz, kitepte a szukából párját, és a tarkójába mart. Vér fröccsent, iszonyú nyüszítés harsant, mire a kukucskáló elugrott a liktól, és felüvöltött: „Nem!” Ebben a pillanatban doboza összeomlott, mint egy kártyavár.

Az idős ember fiatalabb korában, de azért már nem egészen fiatalon, nem nyugodott bele a kudarcba. Minthogy egyedül nem talált rá a hosszú élethez szükséges bölcsességre, mások tapasztalataiból próbált meríteni. Számos könyvön átrágtatta magát, míg meg nem lelte, amit keresett. „Történetek Keuner úrról” – ez volt a címe, és valami Brecht nevű német ember írta. Ebben olvasható, hogy egy bizonyos Egge úrhoz, aki megtanulta, hogy miként mondjon nemet, egyszer az illegalitás idején beállított egy ügynök írott paranccsal. Ebben az állt, hogy mindenben ki kell szolgálnia őt. Az ügynök megkérdezte Egge urat, hogy hajlandó-e erre. Egge úr válasz helyett a saját ágyába fektette, betakarta, elűzte legyeit, és hét évig szolgált neki szótlansággal. Amikor az elhájásodott és elpuhult ügynök meghalt, Egge úr pokrócra csavarva kivonszolta hulláját a házból, nagymosást tartott, újra festette a falakat, fellélegzett és így szólt: „Nem.”

Egyszer így is mondhatunk nemet – gondolta a korosodó ember –, nem csak kétségbeesetten üvöltve. Ha nem tagadjuk meg magunkat, akkor egy ideig akár a rosszat is szolgálhatjuk. Az erősebb kutya csak addig élvezheti a kutyakisasszonyok kegyét, míg fel nem fordul végelgyengülésben. Egge úr távlatokban gondolkodott, szívós aszkézisét igazolta az idő.

Egyszer azonban eszébe ötlött, hogy az ügynök talán naponta megölt valakit a város lakói közül, míg Egge úr gondozta őt. Ha az egyik serpenyőbe belelökünk 2557

hullát, a másikba pedig a „Nem” szót, melyet végül Egge úr diadalmasan kimondott, akkor egyensúlyba kerül-e a mérleg? Mihelyt így fogalmazta meg a kérdést, már ki is mondta ítéletét: „Nem”.

Új évezred küszöbén az idős ember már csak azt reméli, hogy ez a „Nem” hű marad hozzá. A következő évezredet mindenesetre így kell kihúznia. Néha megkérdi magától: sikerülni fog? A válasz: Nem. – És baj ez? – Nem. – Van ennél jobb út? – Nem. – Akkor hát minden rendben? – Nem, nem, nem.